

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 1041

van **ORRY VAN DE WAUWER**

datum: 24 september 2020

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Lage grondwaterstand - Maatregelen (2)

De afgelopen jaren werden gekenmerkt door warme droge zomers en weinig natte winters. Dit had een sterk effect op de grondwaterstand in Vlaanderen. Ondanks het feit dat grondwaterstanden altijd fluctueren, lijkt er nu weer een dalende trend ingezet te zijn. Na de natte maand maart zijn er amper neerslagdagen in lente en zomer gevolgd, waarbij de zomer (zeker het tweede deel) alweer uitzonderlijk warm en droog was.

Uit het antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 565 van 17 april 2020 rond de grondwaterstanden bleek dat de grondwaterstandindicator van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) voor een belangrijk aandeel van de locaties waar gemeten wordt, lage tot zeer lage grondwaterstanden voor de tijd van het jaar lieten optekenen.

Graag vraag ik stand van zaken en evolutie op voor de zomer van 2020.

1. Wat is de actuele grondwaterstand zoals opgemeten door de VMM? Hoe evolueerde de grondwaterstand het afgelopen half jaar in vergelijking met voorgaande jaren?
2. Hoe wordt de actuele grondwaterstand geëvalueerd door de VMM en de administratie van de minister? Is er een toegenomen bezorgdheid na de hete zomermaanden?
3. Welke maatregelen ter bestrijding van droogte en opwarming werden sinds april 2020 opgestart door de minister? Zijn er nog verdere acties binnen het actieplan droogte en wateroverlast genomen of afgerond geraakt?
4. In haar vorige antwoord gaf de minister aan dat er tegen eind 2020 gewerkt wordt aan een reactief afwegingskader voor prioritaire watergebruiken tijdens waterschaarste.

Wat is de stand van zaken en scope van dit kader? Welke actoren zijn hierbij betrokken?

5. In haar vorige antwoord gaf de minister aan dat er opdracht gegeven werd voor de opmaak van een strategisch plan voor de waterbevoorrading.

Wat is de stand van zaken en scope van dit plan? Welke timing en doelen worden er vooropgezet? Welke actoren zijn hierbij betrokken?

6. Kan er een overzicht gegeven worden van de projecten en acties die dit jaar reeds genomen zijn in het kader van het 'Vlaanderen breekt uit' project? Welke budgettaire ruimte is nog over om acties op te zetten in 2020 en welke budgettaire ruimte wordt er gecreëerd voor 2021?

ANTWOORD

op vraag nr. 1041 van 24 september 2020
van **ORRY VAN DE WAUWER**

1. De situatie van het freatische grondwater is begin oktober nog steeds overwegend lager dan normaal. Op 4 oktober zijn er op 65% van onze meetlocaties lage tot zeer lage grondwaterstanden voor de tijd van het jaar. Op die locaties verwachten we rond deze tijd van het jaar een hogere grondwatertafel. De regen die in Vlaanderen viel vanaf 23 september zorgde wel voor een stijging van de grondwaterstanden: ten opzichte van vorige maand zijn de absolute peilen op 60% van de locaties gestegen. Toch vertonen op 4/10/2020 nog steeds 88% van de locaties een zeer lage (55%) of lage (33%) absolute grondwaterstand.

Sinds eind maart tot eind september (het vegetatieve groeiseizoen) zagen we in het algemeen een gestage toename van lage tot zeer lage peilen, zowel van de absolute peilen, als van de peilen voor de tijd van het jaar. Dat duidt algemeen op een sterkere grondwaterstandsdeling dan in een normaal jaar.

De opgetreden situatie voor 2020 is vergelijkbaar met de voorgaande jaren 2017 t.e.m. 2019: we zien over het algemeen meer zeer lage/lage peilen dan normaal, en die lage waarden houden ook langer aan dan normaal (zowel absoluut als voor de tijd van het jaar).

Voor een overzicht van de freatische grondwaterstanden in Vlaanderen verwijs ik u door naar de [actuele grondwaterstandindicator](#).

2. De grondwaterstandindicator doet uitspraken over de bovenste "freatische" grondwatertafel die onder directe invloed staat van weersomstandigheden. De lage freatische grondwaterstanden zijn vooral een symptoom van klimaatverandering: het optreden van droogte samenhangend met trends van stijgende potentiële evapotranspiratie en neerslagtekorten (toegenomen potentiële evapotranspiratie in combinatie met afnemende neerslaghoeveelheden tijdens het groeiseizoen). Zie ook <https://www.milieurapport.be/milieuthemas/klimaatverandering>

De impact die lage freatische grondwaterstanden hebben is afhankelijk van de betrokken receptor. De grootste gevolgen treden momenteel op voor grondwaterafhankelijke natuur en voor de voeding van oppervlaktewater vanuit grondwater. Dat laatste veroorzaakt in het oppervlaktewater de gekende problemen: kwantiteit- en kwaliteitsproblemen voor ecologisch kwetsbare waterlopen, vissterfte, bloei van giftige blauwalgen, diepgangproblemen voor de scheepvaart,... Kwantitatieve en kwalitatieve problemen kunnen op hun beurt gevolgen hebben voor waterbevoorrading uit oppervlaktewater.

Klimaatwetenschap leert ons dat door de klimaatverandering dit soort droogteperiodes langer, intenser en vaker zullen voorkomen. Of de freatische grondwaterstanden zich het komende halfjaar voldoende zullen herstellen hangt vooral af van hoeveel neerslag we de komende maanden zullen krijgen.

Onverminderd het belang en de noodzaak tot globale maatregelen op vlak van klimaatmitigatie, dient zeker ook voldoende aandacht te gaan naar het thema klimaatadaptatie. Dit is des te belangrijker voor de problematiek van een aanhoudend

verminderde voeding van het freatische grondwater. Ik zal dan ook binnenkort het Vlaams Klimaatadaptatieplan aan de Vlaamse regering voorleggen, met de nodige acties en maatregelen. Daarnaast zijn ook de maatregelen en beleidsacties die we uitrollen zoals opgenomen in de Blue Deal van belang voor een duurzaam en stabiel grondwaterpeil.

3. De meest recente stand van zaken over de uitvoering van het actieplan droogte en wateroverlast 2019-2021 is te vinden in het wateruitvoeringsprogramma dat jaarlijks rapporteert over de uitvoering van de stroomgebiedbeheerplannen: https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/wateruitvoering-sprogramma-wup/wup-2019_doc/wup-2019-svz-acties-droogte-wateroverlast/view.

Ik trok voor 2020 bijkomende middelen voor droogte uit. Zo is er 4 miljoen euro vrijgemaakt om in augustus een tweede oproep voor de proeftuinen droogte te kunnen lanceren, zijn er door een bijkomend budget van 2 miljoen euro bijkomende demonstratieprojecten mogelijk in het kader van Water-Land-Schap, dat in de schoot van de VLM werkt aan water-oplossingen in het buitengebied, en is een forse financiële injectie van 16 miljoen euro voorzien voor de realisatie op het terrein van blauwgroene netwerken. Hiermee gaan onder meer de Vlaamse Milieumaatschappij en het Agentschap voor Natuur en Bos aan de slag om versneld een aantal investeringen in groenblauwe netwerken te kunnen doorvoeren.

Eind juli lanceerde ik ook de Blue Deal. Met deze deal wil de Vlaamse Regering de droogteproblematiek op een structurele manier aanpakken, met een verhoogde inzet van middelen en juiste instrumenten, met betrokkenheid van de industrie en de landbouwers als deel van de oplossing en met een duidelijke voorbeeldrol voor de Vlaamse en andere overheden. De komende maanden zullen in uitvoering van dit programma heel wat bijkomende maatregelen worden opgestart.

4. Doelstelling van het project 'reactief afwegingskader voor prioritair watergebruik tijdens waterschaarste' is om een beleidsondersteunend instrument uit te werken dat voorzorgsmaatregelen en prioritair watergebruik kan bepalen in aanloop naar of tijdens een waterschaarste. Dit project is gestart begin 2020 en heeft een doorlooptijd van 1 jaar.

Gezien de impact van waterschaarste op tal van sectoren, is er een ruime groep van belanghebbenden die betrokken wordt bij de uitwerking van het kader. Het gaat onder meer om vertegenwoordigers vanuit de industrie, land- en tuinbouw, natuur, scheepvaart, waterbeheerders en rioolbeheerders, crisisdiensten, steden en gemeenten,

Deze actoren worden betrokken via individuele contacten met stakeholders en via workshops.

In een eerste fase van dit project zijn voor zowat alle waterafhankelijke sectoren indicatoren opgesteld die aangeven wanneer die sector te kampen krijgt met dreigende of effectieve waterschaarste. Daarnaast is ook het wateraanbod (oppervlaktewater, grondwater, regenwater, grijswater) en de watervraag per sector in kaart gebracht en is een overzicht opgemaakt van mogelijke reactieve maatregelen die we in aanloop naar of tijdens een waterschaarste kunnen nemen.

Tijdens de zomermaanden is een analyse van de socio-economische impact van de verschillende reactieve maatregelen gemaakt. Deze analyse is tijdens een derde workshop op 22 september aan de belanghebbenden voorgesteld. Ook is er voor het eerst in debat gegaan over de principes en randvoorwaarden die een rol moeten spelen bij de uitwerking van het afwegingskader. In het najaar wordt het afwegingskader in overleg met alle belanghebbenden verder uitgewerkt en toegepast op een aantal cases.

Omwille van de coronacrisis en het grote belang van voldoende participatie met alle betrokken overheden, sectoren en verenigingen zal het project een iets langere doorlooptijd kennen en pas in februari/maart afgerond worden. Doelstelling is uiteraard wel dat het kader volgende zomer kan toegepast worden.

5. Opzet van een Strategische Planning voor Waterbevoorrading (SPW) is het maximaal verzekeren dat de vraag naar water op duurzame wijze kan worden ingevuld, nu en in de toekomst. Een SPW dient oplossingen te bieden aan knelpunten die er nu reeds zijn, maar ook aan de potentiële toekomstige knelpunten bijvoorbeeld ten gevolge van de impact van o.a. de klimaatverandering, demografische evoluties, socio-economische evoluties, de afhankelijkheid van naburige regio's voor de waterbevoorrading. Daarnaast dient een SPW nieuwe trends op het vlak van waterbevoorrading te identificeren en op te volgen, deze te waarderen in functie van de uitdagingen op vlak van waterbevoorrading en een passende beleidsrespons te ontwikkelen. Dit alles moet gebeuren met kennis van en aandacht voor de toestand van het watersysteem

Om invulling te geven aan het opzet van een SPW is het van belang om een onderscheid te maken tussen:

- de collectieve waterbevoorrading en de individuele waterbevoorrading.
- De gebruiksgroepen gezinnen en bedrijven (industrie en land- en tuinbouw)
- het type water met daarin water van drinkwaterkwaliteit en tweedecircuitwater

Een waterbevoorrading maakt gebruik van een waterbron om de concrete watervraag in te vullen. In het kader van een SPW worden zowel de traditionele bronnen zoals grondwater en zoet oppervlaktewater, als de nieuwere bronnen, hemelwater, afvalwater en brak/zout water, in rekening genomen.

Met betrekking tot de aanpak wordt een geïntegreerde aanpak met betrokkenheid van sectorale overheden en stakeholders vooropgesteld. Het engagement van sectorale overheden en stakeholders zal een bepalende factor zijn voor het succes van de SPW-werking. Opzet is om zoveel als mogelijk alle relevante actoren te betrekken bij de SPW-werking via een passende governance structuur. Wat overheden betreft zijn zonder twijfel VMM, het departement Landbouw- en visserij, het departement Economie, Wetenschap en Innovatie en VLAIO betrokken partij. Gelet op hun verantwoordelijkheden en de scope van de SPW-werking worden de drinkwaterbedrijven eveneens nauw betrokken. Wat overige stakeholders betreft kijken we naar de klassieke sectorale belangenorganisaties (Boerenbond, ABS, Voka, Unizo etc.) maar ook en naar kennisinstellingen (bv. VLAKWA, Proefcentra) en naar de watertechnologiesector.

We werken stapsgewijs waarbij in een eerste fase conceptnota's worden opgemaakt waarin de kwetsbaarheden, de reeds bestaande en geplande responsmaatregelen in kaart worden gebracht en tevens de pijlers voor de toekomst worden uitgezet. Deze pijlers krijgen dan een meer concrete invulling in het verdere verloop van het proces en worden vertaald in concrete acties.

Prioriteit werd gegeven aan de opmaak van een conceptnota voor de openbare watervoorziening. Deze werd reeds voorgelegd aan de Vlaamse Regering en wordt momenteel nog beperkt aangepast. Van zodra beschikbaar zal deze ontsloten worden via VMM.

Voor de individuele waterbevoorrading worden in het najaar 2020 gesprekken opgestart met betrokken sectorale overheden en stakeholders om de scope van de planning af te bakenen en zullen verschillende thematische gesprekstafels worden samengesteld voor de opmaak van de andere conceptnota's.

6. In 2018 lanceerde de Vlaamse Regering een 1ste projectoproep 'Proeftuinen ontharding', waarbij 22 projecten geselecteerd werden als Proeftuinen. Al snel volgde in april 2019 een 2de oproep. Deze 2de oproep voor onthardingsprojecten richtte zich op drie thematische doelstellingen met bijkomende aandacht voor de klimaatvoordelen van ontharden:
1. Ontharden voor kwalitatievere schoolomgevingen
 2. Ontharden voor meer ruimte voor water
 3. Ontharden voor meer mobiliteit met minder wegen

Met de twee oproepen samen werden in totaal 44 onthardingsprojecten geselecteerd voor een totale subsidie van 10 miljoen euro. Met deze proeftuinen wil ik niet enkel inzetten op concrete ontharding op het terrein maar ook tot kennisopbouw en -deling over hoe ontharding mogelijk wordt.

Elk onthardingsproject volgt zijn eigen ritme. Alle onthardingsprojecten dienen binnen een termijn van drie jaar de effectieve ontharding op terrein te realiseren. Zo zijn er al enkele onthardingsprojecten van de 1ste oproep die reeds uitgevoerd zijn, terwijl andere net gestart zijn met de uitvoering; sommige projecten voeren momenteel een participatietraject om het draagvlak van burgers te verkrijgen, andere zitten nog in de ontwerpfase, ...

Tijdens het eerste jaar volgen de proeftuinen een intens begeleidingstraject waarin de proeftuinen ondersteuning krijgen van externe experts op vlak van communicatie en participatie; proces- en ontwerpmatige ondersteuning; ondersteuning op vlak van biodiversiteit, juridische, financiële en instrumentele aspecten. In 2019 werd dit traject opgestart voor de proeftuinen uit de 1ste oproep en in 2020 voor de proeftuinen uit de 2de oproep. Het traject bestaat uit verschillende begeleidingsdagen.

Op 5 maart 2020 vond het onthardingsforum plaats. Op dat forum werd getoond wat er de afgelopen jaar gebeurd is op vlak van ontharding. In 2020 werd geen nieuwe projectoproep voor de 'proeftuinen ontharding' gelanceerd.

Met de Blue Deal die ik deze zomer gelanceerd heb, zet ik vanaf 2021 versterkt in op ontharding, zowel in de bebouwde omgeving als in de open ruimte, naast tal van andere proactieve maatregelen tot verhoogde waterinfiltratie, vertraagde afvoer, en een zuiniger en meer circulair watergebruik. Eén van de acties die ik voorzie is om, als onderdeel van het programma 'Vlaanderen breekt uit', de 20 meest ambitieuze steden in Vlaanderen te ondersteunen die voorbeeldstellend willen zijn op vlak van ontharding en vergroening. Deze actie vormt onderdeel van het ruimere relance-investeringspakket in het kader van de Blue Deal, waarbij ik in 2021 en 2022 binnen mijn bevoegdheden in totaal zo'n 260 miljoen euro zal investeren om waterschaarste en verdroging structureel terug te dringen.

Alle proeftuinen zijn terug te vinden op de website van 'Vlaanderen Breekt uit'. Alsook de presentaties, filmpjes van het onthardingsforum van 5 maart 2020, en meer <https://omgeving.vlaanderen.be/vlaanderen-breekt-uit-homepagina>